

БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Методичні вказівки
до виконання розрахунково-графічної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
всіх форм навчання

Затверджено
на засіданні кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Протокол №3 від 29.01.2024 р

Бюджетування на підприємстві. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Укл.: Кальченко О.М., Тарасенко А.В.– Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 20 с.

Укладач: Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Тарасенко Артем Валерійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Відповідальний за випуск: Дубина Максим Вікторович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Рецензент: Панченко Олена Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування НУ «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО- ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ.....	4
3 СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ....	5
4 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	6
5 ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ.....	14
6 ОФОРМЛЕННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ.....	15
7 РЕЦЕНЗУВАННЯ РГР, ЇЇ ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	16
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	18
ДОДАТКИ.....	20

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно з навчальним планом здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління і адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форм навчання виконують розрахунково-графічну роботу з дисципліни «Бюджетування на підприємстві».

Мета роботи полягає в:

- закріпленні, поглибленні й розширенні теоретичних знань, які здобувачі вищої освіти отримали при вивченні дисципліни «Бюджетування на підприємстві»;

- розвитку практичних навичок розробки бюджетів підприємства за допомогою електронних таблиць MS EXCEL.

Завданнями виконання розрахунково-графічної роботи є:

- використання отриманих теоретичних знань та практичних навичок у вирішенні конкретних фінансових проблем;

- розуміння основних етапів та послідовності розрахунків, які застосовуються при здійсненні бюджетування;

- знання особливостей побудови бюджетної моделі підприємства та економічних основ побудови операційних бюджетів;

- вміння виконувати фінансово-економічні розрахунки показників бюджетів;

- розробка заходів по підвищенню ефективності виробництва і кращого використання фінансових ресурсів;

- використання у розрахунках обчислювальної техніки.

Умовою допуску до іспиту є виконання, оформлення та захист розрахунково-графічної роботи.

2 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Розрахунково-графічна робота з дисципліни «Бюджетування на підприємстві» являє собою самостійно підготовлену роботу, в якій здобувач вищої освіти показує рівень і якість засвоєння основних тем курсу, знання особливостей побудови бюджетної моделі підприємства та фінансово-економічних основ складання операційних бюджетів, вміння аналізувати отримані результати та обґрунтовувати пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

У процесі виконання РГР здобувачі повинні показати знання і розуміння закономірностей і процесів, що відбуваються у сфері бюджетування на підприємстві; аналізувати операційні бюджети; обґрунтовувати власні висновки, рекомендації та пропозиції; вміння застосовувати здобуті знання для вирішення практичних завдань.

Розрахунково-графічна робота виконується державною науковою мовою. Здобувач вищої освіти повинен самостійно формувати свої думки, не допускати

повторень. Викладання тексту повинно бути логічним, аргументованим і грамотним. В роботі не допускаються стилістичні, орфографічні та граматичні помилки. Здобувач вищої освіти повинен слідкувати за тим, щоб у роботі не було ніяких непорозумінь між окремими її положеннями та даними, приведеними в окремих таблицях, схемах, фінансовій та управлінській звітності.

Розрахунково-графічну роботу необхідно подати на рецензування не пізніше строку, визначеного керівником. Незадовільно виконана розрахунково-графічна робота повинна бути доопрацьована у відповідності з відзначеними недоліками викладачем-рецензентом.

3 СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Розрахунково-графічна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків (за необхідності).

У *вступі* необхідно: обґрунтувати актуальність теми дослідження; визначити мету та завдання дослідження; зазначити методи дослідження та джерела інформації; вказати предмет та об'єкт дослідження.

Вступ повинен становити 2-3 сторінки.

У *першому розділі* розрахунково-графічної роботи «**Завдання та вихідні дані підприємства**» описується завдання РГР згідно з цими методичними вказівками, а також наводяться вихідні дані відповідно до свого варіанту щодо прогнозного обсягу збуту та цін, баланс підприємства та витрати на збут і управління. Цифри в цих трьох таблицях повинні бути представлені відповідно до особистого варіанту здобувача!

Перший розділ роботи повинен становити 3-4 сторінок.

Другий розділ «**Побудова системи бюджетів підприємства**» повинен містити всі заповнені студентом бюджети із файлу БЮДЖЕТУВАННЯ.xls: бюджет продажу, бюджет виробництва продукції, бюджет витрат на основні матеріали, бюджет прямих витрат на оплату праці, бюджет виробничих накладних витрат, бюджет запасів готової продукції на кінець року, бюджет адміністративних витрат та витрат на збут, бюджет грошових коштів, прогнозний Звіт про фінансові результати, та прогнозний Баланс.

В цьому розділі повинні бути, окрім таблиць з заповненими бюджетами, описи дій, коментарі, аналітичні дослідження та відповідні висновки.

Другий розділ роботи повинен становити 8-10 сторінок.

В *третьому розділі* «**Складання сценаріїв річного бюджету підприємства**» необхідно скласти два сценарії річного бюджету, керуючись ситуаціями, що описані в завданні до РГР (сценарій 1, сценарій 2) (див. п.5). Для цього потрібно проаналізувати отриманий в розділі 2 бюджет грошових коштів. Пояснити, чи існує можливість в даній ситуації обійтися без залучення додаткових позикових коштів. Обґрунтувати, який тип кредиту необхідний: короткостроковий або довгостроковий, а також провести необхідні розрахунки відповідних схем фінансування.

Третій розділ роботи повинен становити 8-10 сторінок.

У *висновках* необхідно зазначити позитивні і негативні сторони

проведеного дослідження; подати стислі висновки щодо кожного розділу роботи; внести пропозиції по подальшому удосконаленню управління фінансовими ресурсами досліджуваного підприємства на основі системи бюджетів. Висновки пишуться після завершення написання всієї роботи обсягом 1-2 сторінки.

Загальний обсяг розрахунково-графічної роботи (без переліку посилань та додатків) – 20-25 сторінок тексту.

У переліку посилань мають бути вказані ті джерела, які використовувалися при написанні РГР.

4 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Завдання. На підприємстві розпочато підготовку короткострокового фінансового плану на наступний звітний рік. У відповідності зі сформованою традицією, фінансовий директор складає систему бюджетів на щоквартальній основі, попередньо зібравши необхідні дані (Таблиця 4.1, 4.2, 4.3).

ВИХІДНІ ДАНІ

Таблиця 4.1

БАЛАНС ПІДПРИЄМСТВА НА ПОЧАТОК ПЕРІОДУ

грн.

статті, які будуть змінюватись

Показники	
АКТИВИ	
І. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	
Основні засоби:	408 000
первісна вартість	700 000-Z
знос	-292 000
Довгострокові фінансові інвестиції	
Довгострокова дебіторська заборгованість	
Інші необоротні активи	80 000
РАЗОМ по розділу І	488 000
ІІ. ОБОРОТНІ АКТИВИ	
Запаси	30 200
Виробничі запаси (сировина і матеріали)	4 200
Готова продукція	26 000
Дебіторська заборгованість	90 000
Гроші та їх еквіваленти	42 500+Z
Інші оборотні активи	
РАЗОМ по розділу ІІ	162 700
БАЛАНС	650 700

7 000 кг
2 000 шт.

ПАСИВИ	
--------	--

I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Зареєстрований капітал	175000-Z
Резервний капітал	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	449 900
РАЗОМ по розділу I	624 900
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Довгострокові кредити	
Інші довгострокові зобов'язання	
РАЗОМ по розділу II	0
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Короткострокові кредити	
Кредиторська заборгованість	25 800+Z
Інші короткострокові зобов'язання	
РАЗОМ по розділу III	25 800
БАЛАНС	650 700

ПЕРЕВІРКА

ОК

Таблиця 4.2

ПРОГНОЗ ЗБУТУ ТА ЦІН

	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Очікуваний обсяг продажу, од.	10 000+Z	30 000	40 000-Z	20 000
Очікувана ціна одиниці продукції, грн.	20	20	20	20

Частка оплати в поточному кварталі

70% 30%

Запланований залишок запасів продукції

20%

від обсягу збуту майбутнього періоду

Запаси готової продукції на кінець року, од.

3 000

Необхідний обсяг матеріалів на од. продукції

5 кг

Ціна 1 кг сировини, грн.

0,6

Залишок матеріалів на кінець періоду

10%

від потреби майбутнього періоду

Оцінка запасу матеріалів на кінець року, кг

7 500

Частка оплати за матеріали в даному кварталі

50%

Витрати праці основного персоналу

0,8

год. на 1 од.

Вартість однієї години, грн.

7,5

Норма накладних змінних витрат, грн.

2

на 1 годину роботи основного персоналу

Накладні постійні витрати, грн.

60 600

за квартал

у тому числі амортизація

15 000

Таблиця 4.3

ВИТРАТИ НА ЗБУТ ТА УПРАВЛІННЯ

Змінні на одиницю продукції, грн.

1,8

Постійні на квартал:

	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
реклама, грн.	40 000+Z	40 000+Z	40 000+Z	40 000+Z
зарплата адміністрації, грн.	35 000+Z	35 000+Z	35 000+Z	35 000+Z
відрахування на соціальні заходи, грн.		1 900+Z	37 750+Z	
податок на нерухомість, грн.				18 150+Z

Квартальний відсоток за короткостроковий кредит

5%

Квартальний відсоток за довгостроковий кредит

7%

Ставка податку на прибуток

18%

	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Придбання основних засобів за планом, грн.	30 000+Z	20 000+Z		

Примітка:

Z – номер варіанта,

№ – порядковий номер студента в списку групи

Для денної форми навчання: $Z = 100 * (\text{№} + 20)$

Для заочної форми навчання: $Z = 100 * (\text{№} + 50)$

До теперішнього часу фінансовий директор повністю погодив всі необхідні вихідні дані, але поки ще не прийняв рішення про схему фінансування операцій підприємства в майбутньому році. У нього є в розпорядженні комп'ютерна програма, призначена для розрахунку бюджету підприємства. Якщо ввести наведені вихідні дані, то розрахунок бюджету буде проведений програмою автоматично. При цьому бюджет виявляться незакінченими: в бюджеті грошових коштів потрібно буде прийняти рішення про способи фінансування. Тільки тоді бюджет можна вважати складеними і нести їх на схвалення керівництва.

Робота виконується за допомогою програми в MS Excel, яка складається з системи взаємопов'язаних бюджетів підприємства з кінцевим результатом фінансового планування у вигляді прогнозних звіту про фінансові результати і балансу.

Розрахована система бюджетів включає:

1. Бюджет продажу.
2. Бюджет виробництва продукції (компанія виробляє єдиний продукт).
3. Бюджет витрат на основні матеріали.
4. Бюджет прямих витрат на оплату праці.
5. Бюджет виробничих накладних витрат.
6. Бюджет запасів готової продукції на кінець року.
7. Бюджет адміністративних витрат та витрат на збут.
8. Бюджет грошових коштів.

9. Прогнозний Звіт про фінансові результати.

10. Прогнозний Баланс.

В процесі виконання роботи необхідно:

- ознайомитись з файлом БЮДЖЕТУВАННЯ.xls і принципами складання бюджетів підприємства;
- на основі файлу БЮДЖЕТУВАННЯ.xls вибрати і обґрунтувати графік залучення додаткових короткострокових або довгострокових фінансових ресурсів і подальшого погашення боргу;
- провести сценарний аналіз бюджетів.

Таблиця 4.4

БЮДЖЕТ ПРОДАЖУ

Показники	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	За рік
Очікуваний обсяг продажу, од.					
Очікувана ціна одиниці продукції, грн.					
Виручка від реалізації продукції, грн.					

Таблиця 4.5

ГРАФІК НАДХОДЖЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Показники	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	За рік
Дебіторська заборгованість на початок року, грн.					
Надходження коштів від продажу за 1 квартал					
Надходження коштів від продажу за 2 квартал					
Надходження коштів від продажу за 3 квартал					
Надходження коштів від продажу за 4 квартал					
Разом надходження грошових коштів					

Таблиця 4.6

БЮДЖЕТ ВИРОБНИЦТВА

Показники	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	За рік
Очікуваний обсяг реалізації, од.					
Запаси на кінець кварталу, од.					
Необхідний обсяг продукції, од.					
Мінус запаси на початок періоду, од.					
Обсяг виробництва продукції, од.					

Таблиця 4.7

**БЮДЖЕТ ВИТРАТ
ОСНОВНИХ МАТЕРІАЛІВ**

Показники	<i>Квартал 1</i>	<i>Квартал 2</i>	<i>Квартал 3</i>	<i>Квартал 4</i>	<i>За рік</i>
Обсяг виробництва продукції, од.					
Необхідний обсяг матеріалів на од. продукції, кг					
Необхідний обсяг матеріалів на період, кг					
Запаси матеріалів на кінець періоду, кг					
Загальна потребу у матеріалах, кг					
Запаси матеріалів на початок періоду, кг					
Витрати на закупівлю 1 кг, грн.					
Закупівля матеріалів, кг					
Вартість закупівлі матеріалів, грн.					

Таблиця 4.8

**ГРАФІК ПЛАТЕЖІВ ЗА
МАТЕРІАЛИ**

Показники	<i>Квартал 1</i>	<i>Квартал 2</i>	<i>Квартал 3</i>	<i>Квартал 4</i>	<i>За рік</i>
Кредиторська заборгованість на початок року, грн.					
Оплата за матеріали за 1 квартал					
Оплата за матеріали за 2 квартал					
Оплата за матеріали за 3 квартал					
Оплата за матеріали за 4 квартал					
Разом платежі					

Таблиця 4.9

**БЮДЖЕТ ПРЯМИХ ВИТРАТ
НА ОПЛАТУ ПРАЦІ**

Показники	<i>Квартал 1</i>	<i>Квартал 2</i>	<i>Квартал 3</i>	<i>Квартал 4</i>	<i>За рік</i>
Обсяг виробництва продукції, од.					
Витрати праці основного персоналу, год. на 1 од.					
Разом витрати праці основного персоналу, год.					
Вартість 1 години, грн.					
Разом витрати на оплату праці основного персоналу, грн.					

Таблиця 4.10
**БЮДЖЕТ ВИРОБНИЧИХ
 НАКЛАДНИХ ВИТРАТ**

Показники	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	За рік
Разом витрати праці основного персоналу, год.					
Норма змінних накладних витрат, грн.					
Змінні накладні витрати, що плануються, грн.					
Постійні витрати, що плануються, грн.					
Разом накладні витрати, грн.					
Амортизація, грн.					
Оплата накладних витрат, грн.					

Таблиця 4.11
**БЮДЖЕТ ЗАПАСІВ
 ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА
 КІНЕЦЬ РОКУ**

	Примітки			
СТАТТІ		Кількість	Витрати	Всього
Витрати на одиницю продукції:				
<i>основні матеріали</i>				
<i>витрати праці основного персоналу</i>				
<i>накладні витрати (на год.)</i>				
Разом				
Запас продукції на кінець року				

Таблиця 4.12
**БЮДЖЕТ АДМІНІСТРАТИВНИХ
 ВИТРАТ ТА ВИТРАТ НА ЗБУТ**

Показники	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	За рік
<i>Очікуваний обсяг продажу, од.</i>					
<i>Змінні витрати на одиницю продукції, грн.</i>					
Змінні витрати, що плануються, грн.					
Постійні витрати, що плануються:					
<i>Реклама, грн.</i>					
<i>Зарплата адміністрації, грн.</i>					
<i>Відрахування на соціальні заходи, грн.</i>					
<i>Податок на нерухомість, грн.</i>					
Разом постійні витрати					
Разом витрати, що плануються					

Таблиця 4.13

ПРОГНОЗНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

грн.

Виручка від реалізації продукції	
Собівартість реалізованої продукції	
Валовий прибуток	
Адміністративні витрати та витрати на збут	
Операційний прибуток	
Фінансові витрати	
Прибуток до оподаткування	
Податок на прибуток	
Чистий прибуток	

Таблиця 4.14

БЮДЖЕТ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Показники	<i>Квартал 1</i>	<i>Квартал 2</i>	<i>Квартал 3</i>	<i>Квартал 4</i>	<i>За рік</i>
Грошові кошти на початок періоду					
Надходження грошових коштів					
Отримання довгострокової позики					
Отримання короткострокової позики					
Надходження грошових коштів <i>від покупців</i>					
Надходження разом					
Витрати грошових коштів (платежі):					
<i>на основні матеріали</i>					
<i>прямі витрати на оплату праці</i>					
<i>виробничі накладні витрати</i>					
<i>адміністративні витрати та витрати на збут</i>					
<i>податок на прибуток</i>					
<i>купівля обладнання</i>					
Виплата відсотків					
Платежі разом					
Грошові кошти на кінець періоду					

Таблиця 4.15
ПРОГНОЗНИЙ БАЛАНС, грн.

Показники	початок періоду	кінець періоду
АКТИВИ		
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ		
Основні засоби:		
первісна вартість		
знос		
Довгострокові фінансові інвестиції		
Довгострокова дебіторська заборгованість		
Інші необоротні активи		
РАЗОМ по розділу I		
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ		
Запаси		
Виробничі запаси (сировина і матеріали)		
Готова продукція		
Дебіторська заборгованість		
Гроші та їх еквіваленти		
Інші оборотні активи		
РАЗОМ по розділу II		
БАЛАНС		
ПАСИВИ		
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ		
Зареєстрований капітал		
Резервний капітал		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		
РАЗОМ по розділу I		
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ		
Довгострокові кредити		
Інші довгострокові зобов'язання		
РАЗОМ по розділу II		
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ		
Короткострокові кредити		
Кредиторська заборгованість		
Інші короткострокові зобов'язання		
РАЗОМ по розділу III		
БАЛАНС		

ПЕРЕВІРКА

OK

OK

5 ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Виконання розрахунково-графічної роботи передбачає наступні етапи:

1. Ознайомитись із файлом «БЮДЖЕТУВАННЯ.xls», бюджетами, що наведені в цьому файлі, визначити області введення вихідних даних.
2. Ввести вихідні дані відповідно до свого варіанту. У процесі введення відстежувати процедуру розрахунку бюджетів підприємства (формули в клітинках таблиць).
3. Проаналізувати кожен з бюджетів, дослідити взаємозв'язок між бюджетами.
4. Проаналізувати отриманий бюджет грошових коштів. Пояснити, чи існує можливість в даній ситуації обійтись без залучення додаткових позикових коштів. Обґрунтувати, який тип кредиту необхідний: короткостроковий або довгостроковий.
5. Провести необхідні розрахунки для такої схеми фінансування: виплата відсотків здійснюється починаючи з того періоду, у якому отримано кредит і нарахування відсотків здійснюється на початкову суму кредиту. Виплата основної суми боргу буде починатись з наступного року.

Примітка:

- для розрахунків схеми фінансування необхідно використовувати відповідні клітинки листа "Бюджет грошових коштів";
- плануючи отримання позики, підприємство повинно завжди тримати на розрахунковому рахунку не менше 5000 грн.

6. Після розрахунку фінансування проаналізувати прогнозний баланс і звіт про фінансові результати підприємства: як виглядають основні фінансові показники підприємства за результатами даного фінансового плану? Які з них можуть говорити про слабкі сторони підприємства?

7. Скласти кілька сценаріїв річного бюджету, керуючись наступними можливими ситуаціями:

- сценарій 1. На ринку може відбутися зниження цін на продукцію до 5%, при цьому частку оплати в кредит слід знизити до 20%;
- сценарій 2. Може зменшитися сезонність продажів: в першому і четвертому кварталі компанія реалізує на 5 000 штук продукції більше, а в другому і третьому - на 5 000 менше.

8. Зробити висновок про необхідне фінансування в кожному кварталі.

9. В мудл необхідно завантажити два файли. Один – в EXCEL з усіма заповненими таблицями, які наведені в файлі «БЮДЖЕТУВАННЯ.xls», в тому числі і за сценаріями 1 та 2 (можна зробити окремими файлами). Другий – в WORD, де також повинні бути всі таблиці з заповненими бюджетами, описи дій, коментарі, аналітичні дослідження та відповідні висновки.

6 ОФОРМЛЕННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Текст роботи повинен бути написаний на одній сторінці стандартного білого аркуша формату А4 з дотриманням таких розмірів полів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 15 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Не допускається виділення поля будь-якими рамками. Текст роботи, заголовки, таблиці, рисунки, додатки повинні бути надруковані чорнилом одного кольору.

На титульній сторінці необхідно вказати назву університету, інституту, кафедри, назву дисципліни і тему роботи, а також прізвище, ім'я та по-батькові автора роботи і наукового керівника (додаток А).

Наступна сторінка – зміст, в якому наводиться назва окремих питань та вказується сторінка.

Структурні частини роботи (зміст, вступ, розділ 1, розділ 2, розділ 3, висновки, перелік посилань та додатки) необхідно розпочинати з нової сторінки.

Заголовки структурних частин розрахунково-графічної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ» друкують великими літерами, жирним шрифтом, по центру рядка.

Номер розділу ставлять після слова розділ, наприклад, РОЗДІЛ 1 (жирним шрифтом), після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої), з абзацного відступу в підбір до тексту. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між назвою структурної частини та назвою підрозділу має становити один рядок. Відстань між заголовком і текстом має становити один рядок, попереднім текстом і наступним заголовком – два рядки. Відстань між рядками заголовка приймають такою, як у тексті.

Кожну структурну частину РГР треба починати з нової сторінки, але остання сторінка розділу повинна бути заповнена не менше ніж на дві третіх.

По тексті роботи не допускаються скорочення слів, за винятком загальноприйнятих. Не використовувати в тексті виділення жирним шрифтом (крім вступу, назв розділів, підрозділів та таблиць) і курсивом (крім слова «Таблиця» і «Продовж. табл.»).

Нумерація сторінок наводиться у правому верхньому куті без рисок і крапок і починається зі змісту роботи.

При оформленні таблиць їх нумерація - послідовно за кожним розділом: 1.1; 1.2; і т.д. Розміщення – праворуч на сторінці над назвою таблиці, незалежно від орієнтації сторінки.

Нумерують таблицю один раз над першою її частиною. При цьому слово «*таблиця*» пишеться курсивом і ставиться її номер, в кінці номера крапка не ставиться. Над іншими частинами (в разі переносу на другу сторінку) пишуть слова «*Продовження таблиці*» і вказують номер таблиці, а також наводять додатковий рядок з номерами граф таблиці. Назву таблиці наводять по центру

рядка з великої літери, в кінці назви таблиці крапку не ставлять. Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки з малих літер. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

При оформленні рисунків їх нумерація здійснюється послідовно за кожним розділом (внизу) під рисунком (схемою): 1.1; 1.2; 1.3 і т.д. Назва рисунку - малими літерами (крім першої великої) по центру рядка, в кінці назви рисунку крапку не ставлять. Наприклад: Рис. 1.1. Назва...Рисунок відокремлюють від подальшого тексту роботи вільним рядком.

Додатки оформляють як продовження роботи у порядку появи посилань у тексті роботи. Додатки слід позначати великими літерами української абетки за винятком літер: Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

При оформленні формул їх нумерація здійснюється послідовно за кожним розділом в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту треба подавати з нового рядка.

Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. У кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

Наприклад:

$$PK = OA - PZ, \quad (1.4)$$

де PK – робочий капітал;

OA – оборотні активи;

PZ – поточні зобов'язання.

На всі таблиці розрахунково-графічної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено. Наприклад: «... у табл. 1.2». На ілюстрації також повинні бути посилання по тексту. Вказують порядковий номер ілюстрації в роботі. Наприклад: «рис. 1.2». Ілюстрації у РГР повинні бути: по тексту – чорним по білому, в додатках – можливо кольорові.

В РГР обов'язково повинні бути посилання на запозичений текст. Так, в тексті зазначається порядковий номер за переліком посилань, в квадратних дужках. Наприклад: «... у працях [10-14]», або [15, с. 45-46] (якщо в тексті вказана дослівно теза чи якісь показники).

7 РЕЦЕНЗУВАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ, ЇЇ ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Робота повинна бути подана на кафедру в суворій відповідності до зазначеного терміну. Потім вона рецензується керівником протягом тижня.

Рецензування розрахунково-графічних робіт, які були представлені на кафедру з порушенням термінів здачі, здійснюється в залежності від наявності

вільного часу у керівника та конкретними строками не обмежується.

При отриманні негативної рецензії розрахунково-графічна робота повинна бути доопрацьована з урахуванням зауважень та вимог рецензента. Всі зауваження здобувач вищої освіти повинен врахувати та допрацювати, а також занести відповідні зміни в її зміст та оформлення.

Критерії оцінки якості розрахунково-графічної роботи наведені в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Критерії оцінки якості розрахунково-графічної роботи

Вид роботи	Форма контролю	Кількість балів
Програмна частина	1. Відповідність умовам завдання	0... 2
Пояснювальна записка	1. Обґрунтованість розрахунків	0... 5
	2. Повнота аналізу та висновків щодо отриманих даних	0... 4
	3. Відповідність оформлення вимогам	0... 2
	4. Своєчасність виконання	0... 2
Захист РГР	Самостійність виконання (відповіді на запитання)	0... 5
Разом		0... 20

Здобувачі вищої освіти, що не виконали розрахунково-графічну роботу до іспиту з дисципліни не допускаються.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кудлак В.Я. Фінансове планування та прогнозування : курс лекцій / В.Я. Кудлак. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 94 с.
2. Ліхоносова Г. С., Нецвітаєва О. І. Механізми бюджетування діяльності підприємства: можливості управління фінансовою безпекою. Часопис економічних реформ. 2019. № 3. С. 24-30. 25.
3. Михайленко О. В., Свірдкіна К. В. Розробка, впровадження та автоматизація процесу бюджетування на підприємстві. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. № 3 (71). С. 240-246.
4. Ставерська Т.О. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах: навч. посібник / Т.О. Ставерська, І.С. Андрущенко. – вид. 2-ге, доп. – Харків: ХДУХТ, 2019. – 144 с.
5. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.] – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – 320 с.
6. Хлевицька Т.Б. Фінансове планування та бюджетування: навчальний посібник. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2021. 130 с.
7. Шило Ж. С. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання : конспект лекцій. Рівне : НУВГП, 2018. 61 с.
8. Brigham U., Houston E. Fundamentals of financial management N-Y: McGraw-Hill, 835 p.

Допоміжна

1. Гаврись П. О., Гаврись М. О., Гаврись О. М. Методи оцінки та контролю витрат у промисловості : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 175 с.
2. Кальченко О. М. Фінансова стійкість підприємства як індикатор ефективності фінансового планування. Електронний ресурс / О.М. Кальченко//Фінансові дослідження: електронний науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів: ЧНТУ, 2018. – № 2 (5). – Режим доступу: <http://fr.stu.cn.ua/>.
3. Кальченко О., Однолько Я. Бюджетування як інструмент фінансового планування на підприємстві / О. Кальченко, Я. Однолько// Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – № 1 (17). – с. 228-234.
4. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.] – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – 320 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Наукової бібліотеки НУ «Чернігівська політехніка». – Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua/>

2. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства економіки України – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
3. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
4. Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Офіційна Інтернет-сторінка Державної служби статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Бюджетування на підприємстві. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=3418>

ПРИКЛАД ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА
СТРАХУВАННЯ

РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА

З ДИСЦИПЛІНИ
«БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Здобувач вищої освіти ___ курсу групи _
_____ галузі знань 07 –
«Управління та адміністрування»
спеціальності 072 – «Фінанси,
банківська справа, страхування та
фондовий ринок»

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник: _____
(прізвище та ініціали)

_____ (вчене звання, науковий ступінь, посада)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Чернігів 20__